

CZU: 343.21:340.134:343.5

IMPLICAȚIILE JURIDICO-PENALE ALE ADOPTĂRII LEGII NR.133/2016 ȘI A LEGII NR.134/2016

Sergiu BRÎNZA, Vitalie STATI

Universitatea de Stat din Moldova

Obiectul investigației de față îl constituie implicațiile juridico-penale ale adoptării Legii nr.133/2016 și a Legii nr.134/2016. Se stabilește că obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.330¹ CP RM îl constituie relațiile sociale cu privire la buna desfășurare a activității de serviciu în sfera publică, care implică inviolabilitatea secretului informațiilor din declarațiile de avere și interese personale. Se arată că obiectul imaterial al infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.330¹ CP RM îl reprezintă informațiile din declarațiile de avere și interese personale, informații devenite cunoscute în procesul îndeplinirii atribuțiilor de serviciu sau al exercitării controlului. Se argumentează că victimă a acestei infracțiuni este persoana care are una dintre următoarele calități speciale: 1) subiect al declarării (inclusiv subiect al declarării, care este ofițer de informații și securitate sau ofițer de investigații din cadrul unei subdiviziuni cu misiuni speciale a Ministerului Afacerilor Interne, a Ministerului Apărării, a Autorității Naționale Anticorupție, a Serviciului de Informații și Securitate, a Serviciului de Protecție și Pază de Stat, a Departamentului instituțiilor penitenciare al Ministerului Justiției ori a Serviciului Vamal); 2) membru al familiei subiectului declarării; 3) concubin/concubină al/a subiectului declarării. Sunt analizate modalitățile normative alternative ale acțiunii prejudiciabile specificate la alin.(3) art.330¹ CP RM: 1) divulgare; 2) publicare. Se arată că subiectul infracțiunii specificate la alin.(3) art.330¹ CP RM trebuie să aibă una dintre următoarele calități speciale: 1) persoană responsabilă de colectarea declarațiilor de avere și interese personale, desemnată de conducătorul uneia dintre organizațiile publice în care activează persoanele care, în conformitate cu Legea nr.133/2016, au obligația de a depune astfel de declarații; 2) președinte, vicepreședinte, inspector de integritate sau membru al personalului Autorității Naționale de Integritate; 3) membru al Consiliului de Integritate. Se demonstrează de ce nu a fost oportună completarea art.352¹ CP RM cu alineatul (2). Se stabilește că, în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.352¹ CP RM, obiectul juridic special îl formează relațiile sociale cu privire la încrederea publică în declarațiile de avere și interese personale. Se ajunge la concluzia că, în ipoteza includerii intenționate a unor date incomplete sau false în declarația de avere și interese personale, infracțiunea examinată are obiect material: declarația autentică de avere și interese personale. În aceeași ipoteză, produsul infracțiunii specificate la alin.(2) art.352¹ CP RM îl constituie declarația de avere și interese personale conținând date incomplete sau false. Se arată că fapta prejudiciabilă prevăzută la alin.(2) art.352¹ CP RM cunoaște două modalități normative cu caracter alternativ: una dintre aceste modalități corespunde acțiunii, iar a doua corespunde inacțiunii. Se relevă că scopul infracțiunii specificate la alin.(2) art.352¹ CP RM se exprimă în scopul subiectului de a ascunde îmbogățirea sa fără justă cauză. Se argumentează că subiectul infracțiunii examinate are calitatea specială de subiect al declarării în sensul art.3 al Legii nr.133/2016.

Cuvinte-cheie: *declarație de avere și interese personale, informații, date, divulgare, publicare, includere, date incomplete sau false, neincludere, subiect al declarării.*

THE JURIDICAL-PENAL IMPLICATIONS OF THE ADOPTION OF LAW NO.133/2016 AND LAW NO.134/2016

The subject of the present investigation is the juridical-penal implications of the adoption of Law No.133/2016 and Law No.134/2016. As a result, there is established that the special legal object of the offence specified in par.(3) art.330¹ PC RM is represented by the social relations with regard to the proper conduct of work activities in the public sector, which involves, among other thing, assuring the inviolability of secret information made in the declarations of wealth and personal interests. It is pointed out that the immaterial object of the offence under par.(3) art.330¹ PC RM is the information from the declarations of wealth and personal interests, information that has become known in the process of performance of work duties or by exercising control. It is argued that the victim of the offence in question is the person who has any of the following special qualities: 1) the subject of made declaration (including the person working as an information and security officer or as an investigations officer within a special missions subdivision of the Ministry of Internal Affairs, the Ministry of Defense, the National Anticorruption Authority, the Information and Security Service, the State Protection and Guard Service, of the Department of penitentiary institutions of the Ministry of Justice or the Customs Service); 2) a family member of the subject of made declaration; 3) the concubine of the subject of made declaration. There are also analyzed the alternative normative proceedings of the prejudicial act set forth in par.(3) art.330¹ PC RM: 1) the disclosure; 2) the publication. It is shown that the subject of the offence under par.(3) art.330¹ PC RM must have one of the following special qualities: 1) the person in charge of collecting the declarations of wealth and personal interests, designated by the chairman of one of the public institutions where all employees,

according to Law No.133/2016, are required to file such declarations; 2) the President, the Vice President, the integrity inspector or any other member of the staff of the National Integrity Authority; 3) a member of the Integrity Council. It is also emphasized why it was not appropriate to supplement art.352¹ PC RM with paragraph (2). It is then established that, with regard to the offence referred to at par.(2) art.352¹ PC RM, the special legal object is formed by the social relations on the public trust in the declarations of wealth and personal interests. On this issue, it is concluded that, if several incomplete or false information is intentionally included in the declarations of wealth and personal interests, the offence in question has a material object, which is the genuine declaration of wealth and personal interests. In the same line of ideas, the outcome of the offence specified in par.(2) art.352¹ PC RM is the declaration of wealth and personal interests containing incomplete or false information. It is argued that the prejudicial act referred to at par.(2) art.352¹ PC RM has two alternative normative proceedings, of action and of inaction. It is revealed that the purpose of the offence specified in par.(2) art.352¹ PC RM is manifested by the subject's desire to cover his/her unjust enrichment. It is then established that the subject of the offence in question has the special quality of the subject of made declaration, within the meaning of art.3 of Law No.133/2016.

Keywords: declaration of wealth and personal interests, information, data, disclosure, publication, to present, incomplete or false information, to omit, the subject to made declaration.

Introducere

La 17.06.2016 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea privind declararea averii și a intereselor personale [1] (în continuare – Legea nr.133/2016). Potrivit alin.(4) art.25 al numitei legi, la data intrării în vigoare a acestei legi¹ se abrogă Legea privind declararea și controlul veniturilor și al proprietății persoanelor cu funcții de demnitate publică, judecătorilor, procurorilor, funcționarilor publici și a unor persoane cu funcție de conducere, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 19.07.2002 [2].

În corespundere cu alin.(1) art.23 al Legii nr.133/2016, încălcarea prevederilor acestei legi atrage răspundere disciplinară, contravențională, civilă sau penală, după caz.

În legătură cu aceasta, menționăm că la 17.06.2016 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat și Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative [3] (în continuare – Legea nr.134/2016). Conform alin.1 art.XVIII al acestei legi, Codul penal a fost modificat după cum urmează: în titlul și în textul articolului 330¹ cuvintele „cu privire la venituri și proprietate” au fost substituite cu cuvintele „de avere și interese personale”.

După această modificare, titlul și textul art.330¹ CP RM au următorul conținut:

„Articolul 330¹. Încălcarea regimului de confidențialitate a informațiilor din declarațiile de avere și interese personale

(3) Divulgarea sau publicarea intenționată a informațiilor din declarațiile de avere și interese personale de către persoanele cărora aceste informații le-au devenit cunoscute în procesul îndeplinirii atribuțiilor de serviciu sau al exercitării controlului

se pedepsește cu amendă în mărime de la 150 la 300 unități convenționale, cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 1 la 5 ani”.

De asemenea, prin Legea nr.134/2016 a fost modificat și completat art.352¹ CP RM. Astfel, în conformitate cu alin.2 art.XVIII al legii în cauză, alineatul unic al art. 352¹ a devenit alineatul (1); articolul 352¹ a fost completat cu alineatul (2) având următorul conținut:

„(2) Includerea intenționată a unor date incomplete sau false, neincluderea intenționată a unor date în declarația de avere și interese personale

se pedepsesc cu amendă în mărime de la 400 la 600 unități convenționale sau cu închisoare de până la 1 an, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani”.

După ce am punctat aceste amendamente, vom stabili implicațiile juridico-penale ale acestora.

Rezultate obținute și discuții

1. Vom începe investigația noastră cu analiza impactului pe care adoptarea Legii nr.133/2016 și a Legii nr.134/2016 îl are asupra interpretării dispoziției art.330¹ CP RM.

¹ În conformitate cu alin.(1) art.24 al Legii nr.133/2016, această lege intră în vigoare la 1 august 2016, cu excepția prevederilor articolului 7, care vor intra în vigoare la 1 ianuarie 2018.

În aparență, adoptarea acestor două acte legislative are ca efect doar modificarea conținutului obiectului imaterial al infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.330¹ CP RM. În realitate, efectul adoptării Legii nr.133/2016 și a Legii nr.134/2016 are un caracter sistemic și își găsește exprimare în privința tuturor elementelor constitutive ale infracțiunii în cauză.

La concret, după intrarea în vigoare a acestor două acte legislative conținutul constitutiv al infracțiunii specificate la alin.(3) art.330¹ CP RM este următorul:

Obiectul juridic special al acestei infracțiuni îl constituie relațiile sociale cu privire la buna desfășurare a activității de serviciu în sfera publică, care implică inviolabilitatea secretului informațiilor din declarațiile de avere și interese personale.

Obiectul imaterial al infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.330¹ CP RM îl reprezintă informațiile din declarațiile de avere și interese personale, informații devenite cunoscute în procesul îndeplinirii atribuțiilor de serviciu sau al exercitării controlului.

Potrivit alin.(1) art.5 al Legii nr.133/2016, „declarația de avere și interese personale reprezintă un act personal și irevocabil al subiectului declarării, depus sub formă de document electronic pe propria răspundere”. Modelul acestei declarații este prezentat în anexa nr.1 la numita lege.

Despre calitatea specială a *victimei* respectivei infracțiuni aflăm din art.9 al Legii nr.133/2016: nu sunt publice și constituie informații cu acces limitat datele conținute în declarațiile de avere și interese personale referitoare la numărul de identificare atribuit subiectului declarării, domiciliul și numărul de telefon al subiectului declarării, numele, prenumele, anii de naștere, adresele și numerele de identificare ale membrilor de familie și ale concubinului/concubinei lui, adresele și numerele cadastrale ale bunurilor imobile, numerele de înmatriculare ale bunurilor mobile, numerarul în monedă națională sau valută străină care nu face obiectul depunerilor financiare, numerele conturilor bancare, bunurile sub formă de metale sau pietre prețioase, obiectele de artă și de cult, obiectele ce fac parte din patrimoniul cultural național sau universal, colecțiile de artă, de numismatică, de filatelie, de arme și semnătura subiectului declarării (alin.(2)); declarațiile ofițerilor de informații și securitate și ale ofițerilor de investigații din cadrul subdiviziunilor cu misiuni speciale ale Ministerului Afacerilor Interne, ale Ministerului Apărării, ale Autorității Naționale Anticorupție, ale Serviciului de Informații și Securitate, ale Serviciului de Protecție și Pază de Stat, ale Departamentului instituțiilor penitenciare al Ministerului Justiției sau ale Serviciului Vamal nu sunt publice, dar se transmit Autorității Naționale de Integritate pentru control (alin.(3)).

Așadar, victimă a infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.330¹ CP RM este persoana care are una dintre următoarele calități speciale: 1) subiect al declarării (inclusiv subiect al declarării, care este ofițer de informații și securitate sau ofițer de investigații din cadrul unei subdiviziuni cu misiuni speciale a Ministerului Afacerilor Interne, a Ministerului Apărării, a Autorității Naționale Anticorupție, a Serviciului de Informații și Securitate, a Serviciului de Protecție și Pază de Stat, a Departamentului instituțiilor penitenciare al Ministerului Justiției ori a Serviciului Vamal); 2) membru al familiei subiectului declarării; 3) concubin/concubină al/a subiectului declarării.

Care este înțelesul noțiunii „subiect al declarării”? Potrivit art.3 al Legii nr.133/2016, subiecții ai declarării averii și a intereselor personale sunt: a) persoanele care dețin funcțiile de demnitate publică prevăzute în anexa la Legea cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 16.07.2010 [4]; b) membrii Consiliului de observatori al instituției publice naționale a audiovizualului Compania „Teleradio-Moldova”; consilierii consiliilor sătești (comunale), orașenești (municipale), raionale; deputații Adunării Populare a unității teritoriale autonome Găgăuzia; c) membrii Consiliului Superior al Magistraturii și ai Consiliului Superior al Procurorilor din rândul profesorilor; d) membrii nepermanenți ai Comisiei Electorale Centrale; e) conducătorii organizațiilor publice și adjuncții acestora; f) personalul din cabinetele persoanelor cu funcții de demnitate publică; g) funcționarii publici, inclusiv cei cu statut special; h) membrii Consiliului de Integritate; i) membrii colegiilor/comisiilor de admitere în profesie, de evaluare, disciplinare și/sau de etică a profesiilor conexe justiției.

Articolul 2 al aceiași legi stabilește: membru de familie este soțul/soția, copilul minor, inclusiv cel adoptiv sau persoana aflată la întreținerea subiectului declarării; concubin/concubină este partenerul/partenera împreună cu care subiectul declarării a conviețuit și a deținut, a folosit sau a dispus în comun de unul sau mai multe bunuri în anul fiscal precedent, fără încheierea căsătoriei.

Atragem atenția asupra faptului că, în contextul infracțiunii specificate la alin.(3) art.330¹ CP RM, interpretarea noțiunii „membrul familiei subiectului declarării” se face în acord cu definiția reprodusă *supra*, nu în acord cu definiția din art.133¹ CP RM.

Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.330¹ CP RM constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiune.

Această acțiune este comisă în privința informațiilor din declarațiile de avere și interese personale, informații devenite cunoscute în procesul îndeplinirii atribuțiilor de serviciu sau al exercitării controlului. Modalitățile normative alternative ale acțiunii prejudiciabile specificate la alin.(3) art.330¹ CP RM sunt: 1) divulgare; 2) publicare.

Prin „divulgare” trebuie de înțeles darea în vileag a informațiilor corespunzătoare față de anumite persoane care nu trebuiau să le cunoască. Divulgarea poate fi făcută pe cale verbală sau în scris. La calificare nu are importanță dacă informațiile, care constituie obiectul imaterial al infracțiunii analizate, au fost transmise unei singure persoane, câtorva persoane sau unui cerc larg de persoane. O asemenea împrejurare poate fi luată în considerare la individualizarea pedepsei.

Prin „publicare” trebuie de înțeles editarea sau punerea în circulație a informațiilor corespunzătoare ori deschiderea accesului la aceasta prin sistemele electronice de informare. În cazul publicării, informațiile care reprezintă obiectul imaterial al infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.330¹ CP RM sunt transmise unui cerc larg de persoane. Sub acest aspect, publicarea comportă, de cele mai dese ori, un grad prejudiciabil comparativ mai mare decât cel al divulgării. Mijloacele de săvârșire a infracțiunii în cazul publicării pot fi următoarele: mass-media scrisă sau electronică; foile volante; afișele, inclusiv afișele electronice, etc.

Concretizată în oricare din modalitățile sale normative, acțiunea prejudiciabilă specificată la alin.(3) art.330¹ CP RM constituie o violare a interdicției de nedivulgare și nepublicare a informațiilor din declarațiile de avere și interese personale, informații devenite cunoscute în procesul îndeplinirii atribuțiilor de serviciu sau al exercitării controlului. Această interdicție rezultă din art.8 al Legii nr.133/2016: „Președintele, vicepreședintele, inspectorii de integritate și personalul Autorității Naționale de Integritate, precum și membrii Consiliului de Integritate cărora le-au devenit cunoscute date și informații care nu sunt publice ori care constituie secret de stat, secret bancar, secret comercial sau fiscal sunt obligați să nu divulge aceste informații în timpul exercitării funcțiilor lor, precum și după încetarea acestora”. De asemenea, în corespundere cu alin.(11) art.24 al Legii nr.133/2016, „încălcarea regimului de confidențialitate a informațiilor conținute în declarațiile de avere și interese personale, prevăzute la alin.(2) și (3) art.9, se sancționează conform legii”. Această din urmă normă se referă la persoanele responsabile de colectarea declarațiilor de avere și interese personale, desemnate de conducătorii organizațiilor publice².

Totuși, în alin.(3) art.5 al aceleiași legi se conține o mențiune cu caracter derogatoriu, de care nu ne putem abstrage: „Declarația este un act public, cu excepția informațiilor prevăzute la alin.(2) și (3) art.9, iar informațiile conținute în declarație nu pot fi utilizate în scopuri publicitare”. Așadar, există situații când informațiile cu privire la declararea averii și intereselor personale pot fi comunicate altor persoane, astfel încât să nu fie aplicabil alin.(3) art.330¹ CP RM. În aceste situații, răspunderea penală nu se va aplica, pentru că destinatarii informațiilor specificate au dreptul să o cunoască. Deci, nu vor suferi atingere valoarea socială și relațiile sociale aferente, care reprezintă obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.330¹ CP RM.

În conformitate cu alin.(4) art.24 al Legii nr.133/2016, declarațiile de avere și interese personale depuse în condițiile alin.(3) din acest articol se publică pe pagina web oficială a Autorității Naționale de Integritate în termen de 30 de zile de la depunere, asigurând accesul permanent la acestea, cu excepția datelor prevăzute la alin.(2) și (3) art.9 al Legii nr.133/2016.

Informațiile privind situația averii ține de viața privată. De aceea, aplicarea alin.(3) art.330¹ CP RM nu exclude aplicarea alin.(2) art.177 CP RM, atunci când informațiile din declarația de avere și interese personale privind viața privată a subiectului declarării, a membrului familiei acestuia sau a concubinului/concubinei unui astfel de subiect sunt răspândite fără consimțământul victimei.

² Conform art.2 al Legii nr.133/2016, organizație publică reprezintă: orice autoritate publică (autoritate judecătorească; autoritate de jurisdicție; autoritate a administrației publice centrale sau locale; autoritate administrativă din subordinea acestora; autoritate publică autonomă); instituție publică; organizație de stat; organ de stat; organ colegial cu statut de persoană juridică de drept public; organ de autoadministrare; întreprindere de stat sau municipală; societate comercială sau instituție financiară cu capital majoritar de stat.

În altă privință, remarcăm existența, în raport cu alin.(3) art.330¹ CP RM, a unei norme conexe nepenale. Este vorba despre alin.(10) art.24 al Legii nr.133/2016, care prevede: „Neîndeplinirea de către persoana responsabilă de colectarea declarațiilor a atribuțiilor prevăzute de prezentul articol constituie abatere disciplinară”. Această normă este funcțională în cazul oricărei încălcări a modului de păstrare și utilizare a informațiilor din declarațiile de avere și interese personale, cu excepția divulgării sau publicării unor asemenea declarații. De exemplu, pierderea, distrugerea sau deteriorarea declarațiilor corespunzătoare, ca urmare a încălcării modului de păstrare și utilizare a informațiilor din declarațiile cu privire la venituri și proprietate, atrage răspunderea conform alin.(10) art.24 al Legii nr.133/2016, nu conform alin.(3) art.330¹ CP RM.

Infrațiunea prevăzută la alin.(3) art.330¹ CP RM este o infrațiune formală. Ea se consideră consumată din momentul divulgării sau publicării informațiilor din declarațiile de avere și interese personale, când aceste declarații au devenit cunoscute chiar și unei singure persoane care nu avea dreptul să le afle.

Latura subiectivă a infrațiunii specificate la alin.(3) art.330¹ CP RM se caracterizează prin intenție directă. Motivele acestei infrațiuni pot fi: răzbunare; ură; interesul material etc.

Subiectul infrațiunii prevăzute la alin.(3) art.330¹ CP RM este persoana fizică responsabilă care la momentul comiterii faptei a atins vârsta de 16 ani. În plus, subiectul infrațiunii analizate se caracterizează printr-o calitate specială. Despre aceasta ne vorbește formularea din alin.(3) art.330¹ CP RM: „de către persoanele cărora aceste informații le-au devenit cunoscute în procesul îndeplinirii atribuțiilor de serviciu sau al exercitării controlului”.

Astfel, subiectul infrațiunii specificate la alin.(3) art.330¹ CP RM trebuie să aibă una dintre următoarele calități speciale: 1) persoană responsabilă de colectarea declarațiilor de avere și interese personale, desemnată de conducătorul uneia dintre organizațiile publice în care activează persoanele care, în conformitate cu Legea nr.133/2016, au obligația de a depune astfel de declarații; 2) președinte, vicepreședinte, inspector de integritate sau membru al personalului Autorității Naționale de Integritate; 3) membru al Consiliului de Integritate.

Se va aplica nu alin.(3) art.330¹ CP RM, dar alin.(2) art.315 CP RM, dacă informațiile din declarațiile de avere și interese personale, în calitate de date ale urmăririi penale, în ambianța urmăririi penale sau în legătură cu aceasta, vor fi divulgate de către persoana care efectuează urmărirea penală sau de către persoana abilitată cu controlul asupra desfășurării urmăririi penale, dacă această acțiune a cauzat daune morale sau materiale martorului, părții vătămate sau reprezentanților acestora ori dacă l-a făcut pe vinovat să se eschiveze de la răspundere.

2. Continuăm cercetarea noastră cu analiza impactului pe care adoptarea Legii nr.133/2016 și a Legii nr.134/2016 îl are asupra interpretării dispoziției de la alin.(2) art.352¹ CP RM.

Înainte de a trece la analiza propriu-zisă, vom menționa că la 19.12.2011 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative [5] (în continuare – Legea nr.181/2011). *Inter alia*, potrivit art.XIII și XV ale acestei legi: din art.330¹ CP RM au fost excluse alineatele (1) și (2)³; titlul acestui articol a devenit „Încălcarea regimului de confidențialitate a informațiilor din declarațiile cu privire la venituri și proprietate”; au fost modificate alin.(2) și (3) art.14 al Legii privind declararea și controlul veniturilor și al proprietății demnitarilor de stat, judecătorilor, procurorilor, funcționarilor publici și a unor persoane cu funcție de conducere, obținând următorul conținut: „(2) Nedepunerea declarației de către subiectul declarării în termenele stabilite la art.8 din prezenta lege constituie contravenție și se sancționează conform art.330² din Codul contravențional. (3) Indicarea intenționată în declarație a datelor inexacte sau incomplete constituie infrațiune și se pedepsește conform art.352¹ din Codul penal”.

De ce a fost necesară completarea, prin Legea nr.134/2016, a art.352¹ CP RM cu alineatul (2)? Din Nota informativă la proiectul care stă la baza adoptării acestei legi aflăm: „Reglementarea defectuoasă a componenței de infrațiune „falsul în declarații”, prevăzute la art.352¹ CP RM, nu permite aplicarea acestei componențe în raport cu acțiunile subiecților declarării intereselor personale, veniturilor și proprietăților, ca urmare

³ Aceste două alineate au avut următorul conținut: „Eschivarea de la prezentarea declarației cu privire la venituri și proprietate sau indicarea intenționată în declarație a datelor incorecte, de către persoanele obligate să o prezinte, se pedepsește cu amendă în mărime de la 300 la 500 unități convenționale, cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 1 la 5 ani” (alineatul (1)); „Aceleași acțiuni, săvârșite de o persoană cu înaltă funcție de răspundere, se pedepesc cu amendă în mărime de la 500 la 1000 unități convenționale, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 1 la 5 ani” (alineatul (2)).

a faptului că este necesară survenirea unor consecințe juridice în rezultatul comiterii falsului în declarații. Or, includerea unor date eronate sau insuficiente în declarațiile cu privire la venituri și proprietate, precum și în declarațiile de interese personale nu implică consecințe juridice pentru subiecții declarării. Astfel, se propune completarea acestui articol cu un alineat separat care se va referi la falsul în declarațiile de avere și interese personale" [6].

Într-adevăr, așa cum reiese din art.352¹ CP RM, pentru ca acest articol să fie aplicabil, declarația necorespunzătoare adevărului trebuie să fie făcută pentru producerea unor consecințe juridice. În alți termeni, se cere ca declarația să aibă, potrivit legii sau împrejurărilor, valoare probatorie și eficiență juridică, să fie aptă a servi, prin însuși faptul că a fost făcută, la producerea consecințelor juridice avute în vedere de făptuitor. Dacă declarația necorespunzătoare adevărului nu este făcută pentru producerea unor consecințe juridice, fapta nu poate fi calificată în baza art.352¹ CP RM.

În opinia noastră, autorii proiectului care stă la baza adoptării Legii nr.134/2016 au interpretat greșit sintagma „producerea unor consecințe juridice” din art.352¹ CP RM. Declarația cu privire la venituri și proprietate, necorespunzătoare adevărului (în accepțiunea alin.(1) art.330¹ CP RM, care a fost abrogat), era producătoare de consecințe juridice. În general, sunt producătoare de consecințe juridice acele fapte a căror săvârșire poate da naștere, modifica sau stinge raporturi juridice, pe această cale urmărindu-se, de exemplu, acordarea de drepturi sau eliberarea de obligații. Accentuăm că se are în vedere producerea consecinței juridice avute în vedere de făptuitor. Indicând intenționat date incorecte în declarația cu privire la venituri și proprietate, persoana, care era obligată să o prezinte, urmărea să se elibereze de obligația de a prezenta o asemenea declarație. Cel care comitea o astfel de faptă conta că aceasta nu va fi descoperită și, pe această cale, va fi de natură să genereze consecințe juridice. Tocmai din momentul prezentării declarației cu privire la venituri și proprietate obligația de a o prezenta se considera stinsă. Anume în acest moment se stinge raportul juridic dintre subiectul declarării veniturilor și a proprietății și subiecții responsabili pentru recepționarea declarației cu privire la venituri și proprietate. Implicit, această ipoteză o confirmă prevederea de la alin.(8) art.5 al Legii nr.133/2016: „Depunerea declarației de avere și de interese personale nu scutește persoana de obligația depunerii altor declarații în conformitate cu legislația în vigoare”.

Drept urmare, considerăm inoportună completarea art.352¹ CP RM cu alineatul (2). Totuși, respectând voința legiuitorului, vom analiza impactul pe care adoptarea Legii nr.133/2016 și a Legii nr.134/2016 îl are asupra interpretării dispoziției de la alin.(2) art.352¹ CP RM.

În cazul infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.352¹ CP RM, *obiectul juridic special* îl formează relațiile sociale cu privire la încrederea publică în declarațiile de avere și interese personale.

În ipoteza includerii intenționate a unor date incomplete sau false în declarația de avere și interese personale, infracțiunea examinată are *obiect material*. Acesta îl reprezintă declarația autentică de avere și interese personale. În aceeași ipoteză, *produsul* infracțiunii specificate la alin.(2) art.352¹ CP RM îl constituie declarația de avere și interese personale conținând date incomplete sau false.

Conform anexei nr.1 la Legea nr.133/2016, declarația de avere și interese personale este alcătuită din următoarele compartimente: I. Informații generale despre subiectul declarării: 1) numele, prenumele, patronimicul și numărul de identificare; 2) domiciliul și numărul de telefon; 3) funcția ocupată (organizația publică în care activează, tipul și numărul actului de numire/angajare/eliberare); 4) tipul declarației (anuală; la angajare/numire; la eliberare/încetarea mandatului); 5) numele, prenumele, patronimicul și numărul de identificare ale soțului/soției sau ale concubinului/concubinei; 6) numele, prenumele, patronimicul, anul de naștere și numărul de identificare ale copiilor minori; 7) numele, prenumele, patronimicul, anul de naștere și numărul de identificare ale persoanelor aflate la întreținere; II. Veniturile obținute de subiectul declarării, de membrii familiei lui și de concubinul/concubina lui, atât în țară, cât și în străinătate, pe parcursul anului 20__ : 1) venitul obținut la locul de muncă de bază; 2) venitul obținut din activități didactice, științifice sau de creație; 3) venitul obținut din depuneri la instituțiile financiare; 4) venitul obținut din activitatea de reprezentant al statului în societăți comerciale; 5) venitul obținut din donații și moșteniri; 6) venitul obținut din înstrăinarea și/sau deținerea valorilor mobiliare și/sau a cotelor-părți în capitalul social al societăților comerciale; 7) venitul obținut din înstrăinarea bunurilor mobile sau imobile; 8) venitul obținut din alte surse legale (pensii, burse, indemnizații, premii, drepturi de proprietate intelectuală etc.); III. Bunuri imobile în țară și/sau în străinătate: a) terenuri; b) clădiri și construcții; IV. Bunuri mobile în țară și/sau în străinătate: a) autoturisme, camioane, remorci, vehicule motorizate, mașini agricole, mijloace de transport naval/aerian, alte mijloace de transport

supuse înmatriculării; b) bunuri sub formă de metale și/sau pietre prețioase, obiecte de artă și de cult, obiecte ce fac parte din patrimoniul cultural național sau universal, a căror valoare unitară depășește suma a 15 salarii medii pe economie; c) colecții de artă, de numismatică, de filatelie, de arme sau alte bunuri, a căror valoare depășește suma a 20 de salarii medii pe economie; d) bunuri transmise cu titlu oneros sau gratuit, personal sau de către membrii familiei, concubin/concubină, unor persoane fizice sau juridice în perioada declarării, dacă valoarea fiecărui bun depășește suma a 10 salarii medii pe economie; e) alte bunuri mobile a căror valoare unitară depășește suma a 10 salarii medii pe economie; V. Active financiare în țară și/sau în străinătate: a) conturi bancare, plasamente în fonduri de investiții și/sau în alte forme echivalente de economisire și investire în țară și/sau în străinătate; b) plasamente, obligațiuni, cecuri, cambii, certificate de împrumut, investiții directe în monedă națională sau în valută străină; c) numerar în monedă națională și/sau în valută străină care depășește suma a 15 salarii medii pe economie și care nu face obiectul unor depuneri în instituții financiare și alte documente care încorporează drepturi patrimoniale; VI. Cote-părți/acțiuni în capitalul social al unui agent economic; VII. Datorii (debite (inclusiv taxe) neachitate, ipoteci, garanții emise în beneficiul unor terți, împrumuturi și credite); VIII. Interese personale: a) calitatea de asociat, de acționar sau de membru al unui agent economic, de membru al organelor de conducere, de administrare, de revizie sau de control în cadrul unor organizații necomerciale sau societăți comerciale ori de membru în cadrul unor organizații necomerciale sau internaționale; b) contracte, inclusiv cele de asistență juridică, de consultanță și civile, încheiate sau aflate în derulare, finanțate de la bugetul de stat, din bugetul local și/sau din fonduri externe ori încheiate cu societăți comerciale cu capital de stat; c) calitatea de administrator autorizat și/sau de membru al organelor colegiale din cadrul organizațiilor publice.

În fine, în partea finală a declarației de avere și interese personale, pe lângă mențiunile privind data și semnătura, se conține o prevedere care nu poate fi ignorată în conjunctura studiului de față: „Prezenta declarație este un act public și subiectul declarării răspunde potrivit legii pentru caracterul inexact sau incomplet al datelor prezentate”.

Declarația de avere și interese personale este un document oficial. Aceasta deoarece din art.7 și 24 ale Legii nr.133/2016 reiese că ea se prezintă Autorității Naționale de Integritate sau, respectiv, Consiliului de Integritate. Din aceasta deducem că, în cazul analizat, între art.332 și alin.(2) art.352¹ CP RM există o relație dintre norma generală și norma specială. În acest plan, respectând prevederile art.116 CP RM, în cazul includerii intenționate în declarația de avere și interese personale a unor date false se va aplica alin.(2) art.352¹ CP RM, fără calificarea suplimentară conform art.332 CP RM.

Datorită specificului său, infracțiunea prevăzută la alin.(2) art.352¹ CP RM nu are *victimă*. Statul, prejudiciat în rezultatul comiterii respectivei infracțiuni, nu poate avea această calitate.

Latura obiectivă a infracțiunii specificate la alin.(2) art.352¹ CP RM constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiune sau în inacțiune. Mai precis, fapta prejudiciabilă cunoaște două modalități normative cu caracter alternativ: una dintre aceste modalități corespunde acțiunii, iar a doua corespunde inacțiunii. Astfel, pe calea inacțiunii este realizată neinclusiunea unor date în declarația de avere și interese personale. Pe calea acțiunii se realizează includerea în această declarație a unor date incomplete sau false.

Cât privește *inacțiunea de neinclusiune a unor date în declarația de avere și interese personale*, se are în vedere sustragerea de la îndeplinirea obligației de a le include.

Care este sediul normativ al obligației de a include datele în declarația de avere și interese personale?

Răspunsul la această întrebare îl găsim în art.5 al Legii nr.133/2016: subiecții declarării sunt obligați, în condițiile acestei legi, să-și declare averea și interesele personale în conformitate cu modelul prevăzut în anexa nr.1 la Legea nr.133/2016 (alin.(2)); responsabilitatea pentru deplinătatea informațiilor o poartă persoana care depune declarația de avere și interese personale (alin.(4)). De asemenea, potrivit alin.(7) art.24 al Legii nr.133/2016, dacă persoana responsabilă de colectarea declarațiilor de avere și interese personale identifică deficiențe în completarea declarației, aceasta recomandă subiectului declarării rectificarea declarației în termen de 10 zile lucrătoare din momentul solicitării rectificării.

Consemnăm că sustragerea de la îndeplinirea unei alte obligații decât cea de a include datele în declarația de avere și interese personale, și anume – a obligației de a prezenta (la timp) această declarație, se atestă în cazul faptelor prevăzute la art.330² din Codul contravențional: depunerea tardivă a declarației de avere și interese personale de către persoana obligată să o depună în condițiile Legii nr.133 din 17 iunie 2016 privind declararea averii și intereselor personale (alin.(1)); nedepunerea declarației de avere și interese personale de

către persoana obligată să o depună (alin.(2)); neprezentarea sau refuzul prezentării informației privind averea și veniturile de către membrii familiei și/sau concubinul/concubina (alin.(3)).

După această precizare, să ne focalizăm atenția asupra celeilalte componente a faptei prejudiciabile prevăzute la alin.(2) art.352¹ CP RM – *acțiunea de includere în declarația de avere și interese personale a unor date incomplete sau false*.

În această privință, suscită interes unele dispoziții ale art.5 al Legii nr.133/2016: responsabilitatea pentru veridicitatea și deplinătatea informațiilor o poartă persoana care depune declarația de avere și interese personale (alin.(4)); în cazul în care subiectul declarării sau autoritatea publică competentă în domeniul controlului averii și intereselor personale a depistat că în declarația de avere și interese personale au fost introduse date incomplete sau eronate, subiectul declarării este obligat să depună declarația rectificată în termen de 30 de zile de la data la care a aflat sau trebuia să afle despre caracterul incomplet sau eronat al acestor date sau de la data la care actul de constatare întocmit în urma controlului averii și al intereselor personale a devenit definitiv (alin.(5)).

Includerea în declarația de avere și interese personale a unor date incomplete trebuie deosebită de neincluderea unor date în această declarație. A nu include deloc unele date în declarația de avere și interese personale nu este una și aceeași cu a le include, deși cu un conținut incomplet. Este adevărat că atât includerea în declarația de avere și interese personale a unor date incomplete, cât și neincluderea unor date în această declarație, intră sub incidența alin.(2) art.352¹ CP RM. De aceea, diferențierea acestor două situații poate fi făcută doar în planul individualizării pedepsei.

În alt context, remarcăm că includerea în declarația de avere și interese personale a unor date false este un caz special de fals intelectual. Prin „fals intelectual” se are în vedere falsificarea unui înscris oficial cu prilejul întocmirii acestuia, de către un funcționar aflat în exercițiul atribuțiilor de serviciu, prin atestarea unor fapte sau împrejurări necorespunzătoare adevărului. Astfel, în cazul includerii în declarația de avere și interese personale a unor date false se atestă falsul intelectual, pentru că făptuitorul falsifică datele pe care le introduce în declarația respectivă. Nu se falsifică însăși declarația de avere și interese personale, ca document oficial. Deci, nu se comite falsul material. Iată de ce, dacă în privința declarației de avere și interese personale se comite doar un fals material, se impune calificarea conform art.332 CP RM. Acest articol stabilește răspunderea, printre altele, pentru falsificarea unor documente oficiale, dacă această acțiune a fost săvârșită din interes material sau din alte interese personale.

Finalizând analiza laturii obiective a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.352¹ CP RM, menționăm că această infracțiune este una formală. Ea se consideră consumată din momentul fie al includerii în declarația de avere și interese personale a unor date incomplete sau false, fie al neincluserii unor date în respectiva declarație.

De menționat că – în ipoteza includerii în declarația de avere și interese personale a unor date incomplete sau false – această acțiune poate fi succedată (în cazul în care falsitatea sau caracterul incomplet al datelor din respectiva declarație nu este descoperit imediat) de prezentarea declarației de avere și interese personale către Autoritatea Națională de Integritate sau, respectiv, către Consiliul de Integritate. Convențional, putem desemna acțiunea de prezentare a declarației de avere și interese personale prin sintagma „acțiune-scop”. Totuși, această acțiune depășește cadrul infracțiunii specificate la alin.(2) art.352¹ CP RM. De aceea, comiterea ei marchează momentul de epuizare a respectivei infracțiuni.

Referindu-ne la următorul element constitutiv al infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.352¹ CP RM – *latura subiectivă* – consemnăm că aceasta se caracterizează, înainte de toate, prin intenție directă.

Motivele infracțiunii examinate pot fi diverse. Totuși, cel mai frecvent este interesul material. Scopul infracțiunii, chiar dacă nu este indicat expres în dispoziția alin.(2) art.352¹ CP RM, transpare din materialitatea faptei respective și se exprimă în scopul subiectului de a ascunde îmbogățirea sa fără justă cauză.

Subiectul infracțiunii examinate este persoana fizică responsabilă care la momentul comiterii faptei a atins vârsta de 16 ani. În plus, subiectul infracțiunii specificate la alin.(2) art.352¹ CP RM are o calitate specială. Aceasta întrucât doar anumitor persoane le revine obligația de a completa declarația de avere și interese personale. Se au în vedere subiecții declarării în sensul art.3 al Legii nr.133/2016. Lista acestora a fost reprodusă anterior, cu ocazia analizei caracteristicilor victimei infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.330¹ CP RM. De aceea, pentru a nu ne repeta, facem trimitere la această listă.

Concluzii

Adoptarea Legii nr.133/2016 și a Legii nr.134/2016 are ca efect nu doar modificarea conținutului obiectului imaterial al infracțiunii specificate la alin.(3) art.330¹ CP RM. Obiectul juridic special al infracțiunii în cauză îl constituie relațiile sociale cu privire la buna desfășurare a activității de serviciu în sfera publică, care implică inviolabilitatea secretului informațiilor din declarațiile de avere și interese personale. Obiectul imaterial al infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.330¹ CP RM îl reprezintă informațiile din declarațiile de avere și interese personale, informații devenite cunoscute în procesul îndeplinirii atribuțiilor de serviciu sau al exercitării controlului. Victimă a acestei infracțiuni este persoana care are una dintre următoarele calități speciale: 1) subiect al declarării (inclusiv subiect al declarării, care este ofițer de informații și securitate sau ofițer de investigații din cadrul unei subdiviziuni cu misiuni speciale a Ministerului Afacerilor Interne, a Ministerului Apărării, a Autorității Naționale Anticorupție, a Serviciului de Informații și Securitate, a Serviciului de Protecție și Pază de Stat, a Departamentului instituțiilor penitenciare al Ministerului Justiției ori a Serviciului Vamal); 2) membru al familiei subiectului declarării; 3) concubin/concubină al/a subiectului declarării. Latura obiectivă a infracțiunii specificate la alin.(3) art.330¹ CP RM constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiune. Modalitățile normative alternative ale acestei acțiuni sunt: 1) divulgare; 2) publicare. Latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.330¹ CP RM se caracterizează prin intenție directă. Motivele infracțiunii în cauză pot fi: răzbunare; ură; interesul material etc. Subiectul infracțiunii specificate la alin.(3) art.330¹ CP RM este persoana fizică responsabilă care la momentul comiterii faptei a atins vârsta de 16 ani. În plus, subiectul acestei infracțiuni trebuie să aibă una dintre următoarele calități speciale: 1) persoană responsabilă de colectarea declarațiilor de avere și interese personale, desemnată de conducătorul uneia dintre organizațiile publice în care activează persoanele care, în conformitate cu Legea nr.133/2016, au obligația de a depune astfel de declarații; 2) președinte, vicepreședinte, inspector de integritate și membru al personalului Autorității Naționale de Integritate; 3) membru al Consiliului de Integritate.

Completarea art.352¹ CP RM cu alineatul (2) nu este una oportună. În cazul infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.352¹ CP RM, obiectul juridic special îl formează relațiile sociale cu privire la încrederea publică în declarațiile de avere și interese personale. În ipoteza includerii intenționate a unor date incomplete sau false în declarația de avere și interese personale, infracțiunea examinată are obiect material. Acesta îl reprezintă declarația autentică de avere și interese personale. În aceeași ipoteză, produsul infracțiunii specificate la alin.(2) art.352¹ CP RM îl constituie declarația de avere și interese personale conținând date incomplete sau false. Datorită specificului său, infracțiunea prevăzută la alin.(2) art.352¹ CP RM nu are victimă. Latura obiectivă a acestei infracțiuni constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiune sau în inacțiune. Mai precis, fapta prejudiciabilă cunoaște două modalități normative cu caracter alternativ: una dintre aceste modalități corespunde acțiunii, iar alta corespunde inacțiunii. Latura subiectivă a infracțiunii specificate la alin.(2) art.352¹ CP RM se caracterizează prin intenție directă. Motivele infracțiunii examinate pot fi diverse. Totuși, cel mai frecvent este interesul material. Scopul infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.352¹ CP RM constă în scopul subiectului de a ascunde îmbogățirea sa fără justă cauză. Subiectul infracțiunii examinate este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 16 ani. În plus, subiectul infracțiunii specificate la alin.(2) art.352¹ CP RM are calitatea specială de subiect al declarării în sensul art.3 al Legii nr.133/2016.

Referințe:

1. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr.245-246.
2. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.124-125.
3. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr.245-246.
4. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr.194-196.
5. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.1-6.
6. Notă informativă la proiectul de Lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative. [Accesat: 20.08.2016] Disponibil: <http://parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/3068/language/ro-RO/Default.aspx>

Prezentat la 13.09.2016